

Frode Sørensen
Fhv. minister
Vesterled 19
6400 Sønderborg

PENSION NÅR GARANTIERNE FORSVINDER

Mine kommentarer - set fra pensionisten - til Finanstilsynets diskussionsoplæg af 27. februar 2017.

SAMMENFATNING side 3 - 4

Jeg konstaterer, at danske livsforsikringselskaber og tværgående pensionskasser ultimo 2015 forvaltede pensionsmidler for 2.073 mia. kr.

I stort set hele perioden fra den første lov i 1935 har der været krav om fuld Funding og adskillelse af pensionskassens midler fra sponsorvirksomheden (arbejdsgiver) og siden 1981 har pensionskasser været reguleret efter samme lovgivning som livsforsikringselskaber, hvilket må siges at være helt relevant.

I en lang periode har pensionskasserne haft ideelle vilkår, idet en relativ høj rente ikke har givet problemer med opfyldelsen af garantier og man opnåede et afkast som oversteg grundlagsrenten. Men fra midten af 00'erne faldt renteniveauet og medførte udfordringer for de enkelte pensionskasser, ligesom længere levetider stillede krav om større hensættelser, for at man kunne honorere garantierne.

Nogle pensionskasser vovede sig ud i investeringer med store tab til følge f. eks. Finanssektorens Pensionskasses eventyr Amalie I Limited som påførte medlemmerne af kassen tab i størrelsesordenen 6 - 700 mio. kr.

De garanterede pensionsordninger havde færre investeringsmuligheder, hvorfor mange selskaber omkring 2009 - 2011 opfordrede deres medlemmer til at droppe garantier og gå over i Markedsrente. Argumentet for at gå i Markedsrente var, at større investeringsmuligheder på sigt ville betyde et større afkast og dermed også større pensioner.

Man orienterede kunderne om de bedre investeringsmuligheder, mulighederne for et større afkast, og samtidig orienterede man også om den risiko der var ved Markedsrente, nemlig at faldende kurser kunne indebære at pensionen ville falde.

I min optik var det mest alvorlige ved omvalg fra Gennemsnitsrente til Markedsrente, at man i nogle tilfælde f. eks. Finanssektorens Pensionskasse som i 2011 undlod at oplyse

medlemmerne om at risikoen ved længere levetid ved et omvalg overgik fra pensionskassen til det enkelte medlem. Et faktum som i dag indebærer at der er pensionister som i stedet for større pensioner i Markedsrente vil opleve et fald i den udbetalte pension på > 30 %.

Derfor er Finanstilsynets initiativ med at få skabt en diskussion om pensionen når garantierne forsvinder meget prisværdig.

1. PRODUKTYPER OG PRODUKTEGENSKABER side 5 - 11

Jeg vil nøjes med at forholde mig til "Livrente giver som hovedregel livsvarige udbetalinger", idet dette har været forudsætningen for de fleste af de mange arbejdsmarkedspensionsordninger som er etableret især fra 1960'erne og frem til 1990'erne.

Meningen med pensionsordningen var at sikre, at medarbejderen ved pensionering havde mere til det daglige forbrug end folkepension og ATP. Pensionsordningerne var i de fleste tilfælde placeret i Gennemsnitsrente med Garanti og der var fastsat en grundlagsrente, i 1960'erne og 1970'erne kunne den være > 4 % herefter var 2,75 % og senere lavere det mest almindelige.

I f.eks. Finanssektorens Pensionskasse hvor den almindelige grundlagsrente i 1980'erne og 1990'erne var 2,75 % kunne en pensionist med baggrund i det forholdsvist høje renteniveau forvente, at den pension man fik beregnet ved 65 år vil blive pristalsreguleret, hvilket var tilfældet frem til 2007, hvorefter regulering på grund af lav rente ikke har været muligt, men ingen pensionist er blevet nedreguleret nominelt, selvfølgelig har den manglende regulering siden 2007 betydet tab af købekraft.

Især fra omkring 2009 kom Markedsrente på banen og set i relation til en bredere investeringsvifte, så er jeg enig i, at det isoleret set vil betyde et bedre afkast og dermed også større pensioner, men det man skulle have sikret sig, især for de medlemmer som fravalgte garantien, det var, at der ved omvalget ikke var et efterslæb for længere levetider.

Finanssektorens Pensionskasse, som ved deres store omvalg i 2011 hvor 85 % af medlemmerne valgte om til Markedsrente, glemte at fortælle at en forventet restlevetid for en 65-årig på 18-19 år nu ville ændre sig til 23-24 år, et faktum som efter fusionen med AP Pension har betydet reduktioner i pensioner for 65 – 90-årige på > 30 %.

Det må være et absolut kundekrav, at man i forbindelse med overvejelser om omvalg får alle de oplysninger som er nødvendige for at man er fuldt klar over konsekvenserne af sin beslutning. I den førnævnte situation var det sikkert nødvendigt, at Finanssektorens Pensionskasse fik flest mulige medlemmer til at opgive garantien for at være fusionsmoden.

Vi relativt få som ikke valgte om kan i dag konstatere, at vi har en pension, der er flere tusinde kroner større end de tidligere kollegaer der valgte om.

Med hensyn til begrebet udjævningsmekanismer i forbindelse med Markedsrente, så kan det naturligvis betyde, at man efter et dårligt år ikke behøver at reducere pensionen, men i sidste ende vil hensættelser til udjævning betyde, at når det hele er slut, så står der et beløb som indgår i egenkapitalen i stedet for at være blevet udbetalt. Hvis man vælger Markedsrente, så bør man have gevinsten efter det gode år og blive reduceret efter det dårlige.

2. Observationer fra Finanstilsynets julebreve side 11 - 16

Kun et par kommentarer, selskabernes oplysninger til kunderne om hvorfor pensionerne er reguleret som de er, er yderst mangelfulde. Som eksempel – de mange pensionister som har fået reduceret deres pension har aldrig fået at vide, hvordan nedsættelsen var beregnet. Var det på grund af dårligt afkast? Eller var det på grund af længere levetider? Det er hverken ret eller rimeligt.

Efter min mening bør Finanstilsynet godkende et selskabs beregnede levetider, det virker ikke betryggende at to selskaber med nogenlunde det samme kundeunderlag har en forskel i levetider på 5 – 6 år.

Jeg fornemmer, at det er Finanstilsynets agt at skabe ensartethed i risikoprofilerne, det virker meget lidt betryggende, at det som et selskab definerer som Investeringer med Lav risiko i et andet selskab bliver defineret som Investeringer med Høj risiko.

Jeg ved ikke hvor mange grupper man bør tilbyde kunderne, umiddelbart finder jeg, at

- a. Lav risiko
- b. Mellem risiko
- c. Høj risiko

burde være tilstrækkeligt, og det skal være sådan at de tre risikogrupper defineres ens i alle selskaber.

På side 13 nævnes "Livscyklusprodukterne er kendetegnet ved, at investeringsrisikoen aftrappes i takt med at pensionsalderen nærmer sig". Det synes jeg lyder fint, men er det også sådan i praksis og hvordan er situationen for en 85-årig pensionist som har valgt risikogruppe Mellem. Har han en anderledes investering end den 50-årige fortsat aktive i samme risikogruppe?

3. Udviklingen i investeringerne side 17 - 20

Afsnittet beskriver selskabernes investeringsstrategi for de 2.073 mia. kr., som pensionskasserne administrerer. Finanskrisen i 2007 øgede investeringerne i obligationer fra 60 til 70 % af pensionsformuen i 2012. I samme periode blev Markedsrente promoveret for at give muligheder for bedre afkast, men naturligvis også med muligheden for det modsatte. Selskabets risiko i Markedsrente er overført til medlemmerne, hvorimod det

fortsat er selskabet der bærer risikoen i gennemsnitsrente. Fra 2012 er lysten til aktier i Gennemsnitsrente dog steget fra 17 % til 25 % i 2015 og herefter tilsyneladende faldet lidt igen.

Det er glædeligt, at Finanstilsynet fra 1. januar 2016 modtager detaljerede indberetninger for selskabernes investeringer og det er ingen overraskelse, at investeringsfriheden i Markedsrente betyder en markant større andel af aktier end i de garanterede gennemsnitsrenteprodukter.

Det er min forventning, at Finanstilsynet vil være særdeles opmærksom på selskabernes alternative investeringer. Jeg er meget positiv over for investeringer i infrastruktur både på grund af de nyttige formål der støttes, men også fordi at sikkerheden i disse projekter må anses for at være god. Investeringer i jordbrug kan også være OK, men det forudsætter at det enkelte selskab har tilknyttet den nødvendige ekspertise i f. eks. landbrugsforhold.

I 2007 medvirkede Finanssektorens Pensionskasse til fremskaffelse af ansvarlig kapital til et antal medlemssparekasser. Pensionskassens "betaling" for dette arrangement var, at kassen skulle garantere for de første 900 mio. kr. tab. Arrangementet udviklede sig til en katastrofe med tab på 6 – 700 mio. kr. i bl. a. Eik Bank og Fionia Bank. Arrangementet er kendt som Amalie I Limited.

I en periode med meget lave renter, er det en naturligvis udfordring at sikre et fornuftigt afkast såvel i Markedsrente med de nogenlunde frie investeringsmuligheder, men i særdeleshed i Gennemsnitsrente, hvor der er mere snærende investeringsbånd. Afkastet skal i princippet også dække hensættelser til længere levetid. Uagtet det er svært at skaffe sig et stort afkast skal Finanstilsynet være opmærksom på "investeringstidsler".

4. Reguleringen af garanterede og ugaranterede produkter side 21 - 25

To væsentlige forhold er, at man i 1981 indførte fælles lovgivning for forsikringsselskaber og pensionskasser samt at der siden 2002 har været krav om markedsværdiansættelse for aktiver og passiver.

Finanstilsynet skal føre tilsyn med, at pensionskasserne er i stand til honorere medlemmernes tilsagn. I de senere år har man talt en del om betydningen af prognoser. I den pensionskasse jeg har været medlem af i næsten 50 år, fik vi i opsparingsperioden hvert år pr. 31. december en opgørelse, som udover saldo ved årets begyndelse og de årlige indbetalinger viste grundlagsrenteforrentning, overskydende forrentning på grund af godt afkast, udgifter til forsikringer og administration. Årsopgørelsen viste til slut pensionsformuen + en prognose ved udbetalingsstart ved hhv. 60-62-65-67 år. Denne prognose var baseret på grundlagsrenten på 2,75/1,75 % for de resterende år frem til pensionering. Dette indebar at resultatet ikke blev mindre, kun større i forbindelse med et bedre afkast. Selv ikke indførelsen af betaling for ydelsesgaranti kunne ødelægge billedet om retvisende prognoser.

Det er nødvendigt, at medlemmerne et passende antal år før pensionering har overblik over hvor mange penge man har at gøre godt med efter det aktive livs ophør. Her har

begrebet længere levetider spillet negativt ind. Det er ikke acceptabelt, at et medlem som i 2008 gik på pension med en månedlig pension på 15.000 kr., bliver reduceret med 30 % i en periode på 5-6 år, uden at få anden forklaring, at sådan er det. Dette eksempel er fra Finanssektorens Pensionskasse som i 2012 fusionerede med AP Pension, tilsyneladende mente man i FSP at restlevetiden for en 65-årig var 18-19 år, i AP pension 23-24 år. Hvordan der kan være så stor forskel i to pensionskasser med rimeligt ens medlemsgrundlag er uforståeligt. Det må være et krav, at Finanstilsynet fastsætter levetider og at der gives medlemmerne en transparent information herom.

Ved et medlems pensionering skal kontoen restlevetid være ajour.

Når man får reguleret sin pension skal der oplyses, hvor meget der henføres til afkast og hvor meget der henføres til ændrede levetider.

Det såkaldte Prudent person-princip bør derfor udbygges, og præciseres med bl.a. levetidsforventninger.

5. Høring Produktegenskaber og kundernes forventninger til ugaranterede produkter side 26 - 28

1. Hvilke produktegenskaber er vigtige i et pensionsprodukt?

1a)

Forudsigeligheden af de forventede pensioner skal stige med alderen, fra meget lille f. eks. op til 40 år, til noget mere for aldersgruppen 41 – 55 år til en prognose med stor præcision for +56 år.

1b)

Der skal være høj grad af stabilitet af pensionen i udbetalingsperioden, den dag man går på pension skal der i hensættelserne være taget højde for levetider.

Såfremt man som pensionist vælger at blive i en ugaranteret ordning vil det være afkastet i risikogrupperne lav – mellem og høj som er bestemmende for om pensionen stiger eller falder.

1c)

Afkastet bestemmer om pensionen øges, såfremt der fra start skal være plads til en pristalsregulering kan det frygtes, at startpensionen sættes for lav for at have en reserve til pristalsregulering.

2. Hvad er god risikostyring i ugaranterede produkter?

2a)

Når man i ugaranterede produkter investerer med høj risiko skal kunderne være fuldt informeret om den risiko de løber og Finanstilsynet skal have kompetence til at gribe ind.

2b)

Det ved jeg ikke. En ekstra indsats for maksimering af afkast for at opnå stor opsparing, kan få det modsatte resultat.

Tilstrækkelig beskyttelse af forbrugerne.

I de garanterede produkter ved selskabet, at garantien betyder, at medlemmet har krav på en minimumsydelse. For at undgå at skulle tage af egenkapitalen vil investeringerne foregå med en høj grad af ansvarlighed og forsigtighed. Det kan også betyde, at pensioner i garanterede afdelinger får svært ved en pristalsregulering.

I ugaranterede produkter er det medlemmet, som bærer alle risici og det kan indebære en større risikovillighed i investeringerne. Selskabet har intet at tabe, alene medlemmerne.

Man burde kunne forestille sig en kombinationsmulighed, således, at X % af pensionsformuen placeres i Markedsrente og Y % i et garanteret produkt.

Bestyrelsen har ansvaret for de produkter som selskabet udbyder, ligesom det er bestyrelsens ansvar at informationen til medlemmerne om investeringerne er klar, tydelig og forståelig.

De tre "dots" på side 27/28 bakker jeg 100 % op.

3. Er forbrugerbeskyttelsen i den nugældende regulering i forhold til ugaranterede produkter tilstrækkelig? Hvorfor/Hvorfor ikke?

3a)

JA.

4. Er der behov for nye og anderledes informationer for ugaranterede produkter? Hvorfor/Hvorfor ikke?

4a)

Især efter overgangen til pension er informationen om ændringer i pensionen utilstrækkelige. Ofte er det alene en information om at pensionen er ændret fra en bestemt dato, uden nogen form for beregning eller oplysning om hvorfor. Dette er dybt kritisabelt.

En forbrugermæssig spærring udgøres – efter mine erfaringer – af Informationsbekendtgørelsen (Bek. Nr. 1132 af 17/11-2006). Den begrænser i ekstrem grad selskabernes/pensionskassernes informationer til det enkelte medlem og de påberåber sig flittigt bekendtgørelsen, som begrundelse for ikke at ville afgive oplysninger. Mit forslag er, at der iværksættes tiltag for at ændre bekendtgørelsen, så den bliver mere *forbrugervenlig*.

Herunder er det mit synspunkt, at alle informationer til forbrugerne – både selskabernes rapporter og besvarelsen af kundernes forespørgsler – skal være tilbundsgående, retvisende og forståelige.

Hensynet til forbrugerne skal have højeste prioritet frem for hensyn til konkurrenceforhold, og meromkostninger ved forbedrede rapporteringssystemer.

4b)

Et risikonøgletal som kunderne forstår, vil være en gevinst.

4c)

Informationen skal primært gives til det enkelte medlem.

4d)

En klar og tydelig mærkning, som kunderne forstår, vil medføre stor tilfredshed.

5. Er der behov for specifikke regulatoriske tiltag, der kan bidrage til at sætte rammer for selskabernes risikostyring og risikotagning? Hvorfor/Hvorfor Ikke.

5a)

Bestyrelsen får på denne måde et mere direkte ansvar for produkter, ydelser og konsekvenser af længere levetider. De har formelt også dette ansvar i dag, men i praksis er det overført til direktionen.

5b)

Formålet med en livsvarig pensionsordning er sikkerheden for at der er et supplement til folkepension og ATP, så længe medlemmet og ægtefællen lever.

Reduktioner i pensioner, over en 5-årige periode på > 30 %, for en pensionist på grund af manglende hensættelser til levetider er både kritisabelt og uacceptabelt.

AFSLUTNING

Finanstilsynets initiativ med dette diskussionsoplæg er yderst prisværdigt. Stort set alle danskere på arbejdsmarkedet indbetaler i dag til en pensionsordning. Rigtig mange beskæftiger sig ikke indgående med de ofte udviklede og ugennemsigtige problemstillinger som der er i en pensionsordning.

Først når man nærmer sig pensionering går alvoren op for de fleste. Det ville være en god målsætning at folk i aldersgruppen 55 - 60 år seriøst satte sig ned og vurderede: Hvad der egentlig er jeg/vi har behov for i den tredje livsalder? Nogle vil muligvis og med rette sige at 55 år er for sent, hvis der skal rettes op på for små indbetalinger, og nogle på +60 år vil finde ud af et det nok bliver nødvendigt med yderligere et par år på arbejdsmarkedet.

Tak for initiativet!

April 2017